

Siseministri määruse „Siseministri 3. novembri 2015. aasta määruse nr 47 „Politsei teenetemärkide liigid, kirjeldus ja andmise ning äravõtmise kord“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu eesmärk on suurendada abipolitseinike väärtustamise ja motiveerimise võimalusi. Selleks võetakse abipolitseiniku teenetemärgi kõrval kasutusele **abipolitseiniku teenistusrist**, mis antakse abipolitseinikule pikaajalise tegevuse eest, ning sätestatakse selle järgud, kirjeldus ja andmise kord. Abipolitseiniku teenistusrist on universaalne motivatsioonitegur, mis antakse 5-, 10-, 15-, 20-, 25- ja 30-aastase staaži eest kõigile abipolitseinikele.

Eelnõu avaldab **positiivset mõju abipolitseinikele ja kaudselt siseturvalisusele**, võimaldades läbi abipolitseinike tunnustamise suurendada nende motivatsiooni panustada pikaajaliselt Eesti siseturvalisusesse.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud:

- 1) Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna nõunik Nurmely Mitrahovitš (nurmely.mitrahovits@siseministeerium.ee) ja õigusnõunik Katreen Siirma (teenistussuhe lõppenud) ning
- 2) Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud Svetlana Meister (svetlana.meister@politsei.ee), Tiina Vellet (tiina.vellet@politsei.ee) ja Leena Pukk (leena.pukk@politsei.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Kertu Nurmsalu (tel 612 5084, kertu.nurmsalu@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Siseministeeriumi õigusosakonna keeletoimetaja Heike Olmre (tel 612 5241, heike.olmre@siseministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu, Euroopa Liidu õiguse rakendamise ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga muudetakse siseministri 3. novembri 2015. aasta määrust nr 47 „Politsei teenetemärkide liigid, kirjeldus ja andmise ning äravõtmise kord“ (edaspidi *kehtiv määrus*) avaldamismärkega RT I, 17.02.2021, 3.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga võetakse kasutusele abipolitseiniku teenistusrist. See on üks motivatsiooniteguritest, millega on võimalik tunnustada abipolitseinikke, kes on jäänud Politsei- ja Piirivalveametile (edaspidi *PPA*) truuks pikemalt. Eeldatavasti mõjutab see ka osa abipolitseinike jäämist PPA juurde. Seega täidab abipolitseiniku teenistusrist kahte eesmärki:

- 1) abipolitseiniku motivatsiooni hoidmine ja tõstmine;
- 2) abipolitseiniku staaži väärtustamine sarnaselt politseiametnikuga.

Kui politsei teenistusrist antakse 10-, 20- ja 30-aastase laitmatu teenistuse eest, siis abipolitseiniku teenistusrist antakse iga viie aasta järel: 5-, 10-, 15-, 20-, 25- ja 30-aastase tegevuse eest. Abipolitseiniku teenistusristi antakse tihedamini, sest abipolitseinikud teevad vabatahtlikku tööd ning leiavad aega panustamiseks oma põhitöö ja eraelu kõrvalt.

Abipolitseiniku teenistusristi idee on saanud abipolitseinike heakskiidu. 2021. aastal viis PPA abipolitseinike seas läbi küsitluse, kus 80% vastanutest pidas sellist staažiristi kas väga või pigem oluliseks motivatsiooniteguriks. Abipolitseiniku teenistusrist oli ka üks abipolitseinike motivatsioonisüsteemi täiendamise ettepanekuid.

Eelnõu koosneb **üheksast punktist**.

Punktidega 1 ja 2 täiendatakse kehtiva määruse § 1 lõikeid 2 ja 2¹ ning § 2 lõiget 1, et võtta kasutusele abipolitseiniku teenistusrist. Abipolitseiniku teenistusrist on § 2 lõike 1 kohaselt politsei teenetemärk, mis antakse § 1 lõigete 2 ja 2¹ kohaselt abipolitseinikule.

Punktiga 3 täiendatakse kehtiva määruse 2. peatükki §-ga 9². Selle lõike 1 kohaselt tunnustatakse abipolitseiniku teenistusristiga abipolitseinikku tema pikaajalise tegevuse eest. Lõikes 2 sätestatakse, et abipolitseiniku teenistusristil on kuus järku: 5-, 10, 15-, 20-, 25- ja 30-aastase tegevuse eest.

Punktiga 4 täiendatakse kehtiva määruse 3. peatükki 3². jaoga, milles kirjeldatakse abipolitseiniku teenistusriste. Abipolitseiniku teenistusrist erineb olenevalt sellest, kas see on antud 5-, 10-, 15-, 20-, 25- või 30-aastase tegevuse eest. Seetõttu kirjeldatakse neid §-des 22²–22⁷ eraldi.

Abipolitseiniku teenistusrist koosneb:

- 1) rinnalindist ja
- 2) 40 mm läbimõõduga ristist, millel on 14 mm kõrgune tasapinnaline politseivapp.

Rinnalindi kogupikkus on kesktelt mõõdetuna 50 mm ja see kinnitatakse riietuse külge kahe libliklukuga. Rinnalindi kujundus erineb olenevalt staaži pikkusest.

Risti paksus harjalt mõõdetuna on 3,5 mm. Risti tagumine külg on sile ja matistatud ning sellele graveeritakse abipolitseiniku teenistusristi number. Politseivapp valmistatakse 1,2 mm paksusest vasesulamist ja hõbetatakse galvaniliselt. Politseivapi lövi taust ja väikese Eesti Vabariigi vapi kolm lövi emailitakse sinise kuumemailiga. Eesti Vabariigi väikese vapi taust kullatakse. Risti ja politseivapi kilbi servad lihvitakse. Rist matistatakse kergelt ning kinnitatakse rinnalindi külge kahe vasesulamist öösiga, mille diameeter välisservast on 5,5 ja 9 mm.

- 1) 5-aastase tegevuse eest antava abipolitseiniku teenistusristi rist vormitakse pressimise teel vasesulamist, oksüdeeritakse ja lakitakse. Rist on raudjas ehk pruunikasmust.
- 2) 10-aastase tegevuse eest antava abipolitseiniku teenistusristi rist vormitakse pressimise teel vasesulamist, oksüdeeritakse, harjatakse ja lakitakse. Rist on pronksivärvi.
- 3) 15-aastase tegevuse eest antava abipolitseiniku teenistusristi rist vormitakse pressimise teel vasesulamist, hõbetatakse galvaniliselt (hõbe 999), matistatakse ja lakitakse. Rist on hõbedane.

- 4) 20-aastase tegevuse eest antava abipolitseiniku teenistusristi rist vormitakse pressimise teel vasesulamist, kullatakse galvaaniliselt (kuld 24K), matistatakse ja lakitakse. Rist on kuldne.
- 5) 25-aastase tegevuse eest antava abipolitseiniku teenistusristi rist vormitakse pressimise teel vasesulamist, hõbetatakse galvaaniliselt (hõbe 999), emailitakse valge kuumemailiga, matistatakse ja lakitakse. Rist on valge ja selle äärised hõbedased.
- 6) 30-aastase tegevuse eest antava abipolitseiniku teenistusristi rist vormitakse pressimise teel vasesulamist, kullatakse galvaaniliselt (kuld 24K), emailitakse valge kuumemailiga, matistatakse ja lakitakse. Rist on valge ja selle äärised kuldsed.

Abipolitseiniku teenistusristi kandmisel järgib abipolitseinik samu reegleid nagu politsei-ametnik politsei teenistusristi kandmisel.

Punktiga 5 täiendatakse kehtivat määrust §-ga 26², et sätestada abipolitseiniku teenistusristiga autasustamise tingimused. Abipolitseiniku teenistusrist antakse abipolitseinikule, kes on ohud kalendriaasta 1. jaanuariks abipolitseinik 5, 10, 15, 20, 25 või 30 aastat.

Punktiga 6 sätestatakse kehtiva määruse § 27 lõikes 2, et nagu abipolitseiniku teenetemärke, annab ka abipolitseiniku teenistusriste PPA peadirektor käskkirjaga.

Punktiga 7 sätestatakse kehtiva määruse § 31 lõikes 1, et sarnaselt politsei teenisturistidele antakse abipolitseiniku teenistusriste kätte korraliselt üks kord aastas Eesti Vabariigi aastapäeval 24. veebruaril. Sama paragrahvi lõikes 3 on sätestatud, et erandjuhul võidakse politsei teenetemärk anda kätte ka muul ajal. Selle alusel antakse esimesed abipolitseiniku teenistusristid kätte abipolitseinike 30. juubeliaasta puhul 2024. aasta kevadel.

Punktiga 8 kehtestatakse kehtiva määruse lisa 5 uues sõnastuses, et lisada sellesse abipolitseiniku teenistusristi rinnalindi lõiked. Kuna see on suuremahulisem muudatus, on otstarbekas kehtestada lisa 5 selguse huvides tervikuna uuesti.

Punktiga 9 täiendatakse kehtivat määrust lisaga 6, milles esitatakse kuue abipolitseiniku teenistusristi kujutis.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõuga võetakse politsei teenetemärgina kasutusele abipolitseiniku teenistusrist. Abipolitseiniku teenetemärgi regulatsioon jääb samaks.

4.1. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: abipolitseinikud, kes tegutsevad abipolitseinikena vähemalt viis aastat. Kokku on PPA-s 2023. aasta lõpu seisuga ca 1180 abipolitseinikku, mis on 0,08% Eesti elanikkonnast. Seega on sihtrühm **väike**.

Muudatused suurendavad eelduslikult abipolitseinike motivatsiooni panustada pikaajaliselt PPA tegevuse kaudu Eesti siseturvalisusesse ja avaldavad positiivset mõju abipolitseinikele, kes saavad pikaajalise tegevuse eest abipolitseiniku teenisturisti. 2024. aasta kevadel täitub viis aastat ligi 250 abipolitseinikul ja 30 aastat 31 abipolitseinikul.

Abipolitseinike staaži väärtustamine sarnaselt politseiametnikega suurendab ka abipolitseinike kuuluvustunnet ja sidusust PPA-ga ning seeläbi oma riigiga.

2021. aastal viis PPA abipolitseinike seas läbi küsitluse, kus 80% vastanutest pidas staažiristi kas väga või pigem oluliseks motivatsiooni tõstvaks stiimuliks ning staažiristide arendus esitati abipolitseinike motivatsioonisüsteemi täiendamise ühe ettepanekuna.

- Mõju ulatus on **keskmine**, kuna abipolitseinike käitumine võib muutuda, kuid ei kaasne eeldatavalt kohanemisraskusi, mistõttu puudub tarvidus muudatustega kohaneda. Abipolitseiniku teenisturistide andmine mõjutab eelduslikult abipolitseinike aktiivsust ja PPA juurde jäämist, sealhulgas tõstab motivatsiooni.
- Mõju avaldumise sagedus on **keskmine**. Abipolitseinikud ei puutu muudatustega kokku iga päev, küll aga regulaarselt.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**, kuna negatiivset mõju ei ole ette näha.

Järeldus mõju olulisuse kohta: kokkuvõttes on mõju abipolitseinikele **oluline ja positiivne**.

4.2. Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Sihtrühm: PPA ametnikud, kes peavad arvestust abipolitseinike staaži üle ja korraldavad abipolitseiniku teenisturistide andmise. Neid on umbes 40. See on alla 5% PPA isikkoosseisust ja seega on sihtrühm **väike**.

Eelnõu mõjul suureneb vähesel määral PPA töökoormus. PPA peab edaspidi kord aastas koondama andmed, kellel abipolitseinikest on täitunud abipolitseiniku teenisturisti saamiseks vajalik staaž, tellima lisaks politseiametnike teenisturistidele abipolitseiniku omi ja korraldama nende andmise. PPA hinnangul tuleb järgmistel aastatel anda järgmises koguses abipolitseiniku teenisturiste:

- 2024. aastal 508,
- 2025. aastal 157,
- 2026. aastal 324 ja
- 2027. aastal 246.

Edaspidist on raske prognoosida, sest abipolitseinikuna tegutsemine on isiku vaba tahe.

- Mõju ulatus on **väike**, kuna PPA ametnike käitumine eriti ei muutu ja puudub tarvidus muudatustega kohaneda. PPA ametnikel on sarnased ülesanded juba praegu, sest PPA annab ka politseiametniku teenisturiste.
- Mõju avaldumise sagedus on **keskmine**. PPA ei puutu muudatustega kokku iga päev, küll aga regulaarselt.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**, kuna võimalik negatiivne mõju on vähene. Töökoormus küll ajutiselt kasvab, kuid töövõtted on tänu politseiametniku teenisturistide andmisele juba olemas.

Järeldus mõju olulisuse kohta: kokkuvõttes on mõju PPA-le **väheoluline**, kuid eelkõige positiivne.

Lisaks on eelnõul eelduslikult **kaudne, kuid positiivne mõju siseturvalisusele**, kuivõrd see motiveerib abipolitseinikke jääma vabatahtlikeks pikemaks ajaks. Eelnõul ei ole märgatavat mõju riigi julgeolekule, välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ega regionaal-arengule, mistõttu seda ei hinnata.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks peab PPA korraldama abipolitseiniku teenistusristide tellimise ja andmise abipolitseinikele. Sellega kaasnevad kulud. Keskmiselt maksab **üks abipolitseiniku teenistusrist 22 eurot**. 2024. aastal antakse 508 abipolitseiniku teenistusristi kogumaksumuses 10 144,34 eurot. Seejuures peab arvestama, et 2024. aastal on kulud kõige suuremad, sest varem ei ole abipolitseiniku teenistusriste antud ja need antakse korraga kõigile abipolitseinikele, kes vastavad eelnõu tingimustele. PPA-l on selleks raha olemas: kulud kaetakse vabatahtlike kaasamise teenuse eelarvest.

Määruse rakendamisega ei kaasne riigieelarvesse lisatulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, sest eelnõu ei ole seotud ühegi seaduseelnõu jõustumisega ja valmistumiseks ei ole vaja lisaaga. 2024. aastal antakse abipolitseiniku teenistusristid erandina kätte kevadel, mitte vabariigi aastapäeval.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Riigikantseleile ja arvamuse andmiseks PPA-le.